בכל עניני העלון
נתנאל רוזנבליט
0556764501
ner4499@gmail.com

©

נר לשולחן שבת

פרשת וישלח

גליון 958 תשפ"ז

נשמח לקבל
תרומות לטובת
הדפסת העלון
לע"נ ולהצלחה

על ההבדל בין יהודים לגויים...

הגויים לועגים עלינו, שיהודים שאינם מכירים זה את זה, כאשר נפגשים בדרך, שואלים זה את זה: 'מה שמך? מאין אתה? לאן אתה הולך?' וכדומה והם עונים זה לזה בהתגלות הלב, מתנהגים בידידות אחד עם השני. ואילו בני עשו אינם רגילים בזה ועונים על שאלות אלו, מה איכפת לך.

הנה יש לזה מקור בתורה. כשנשאל יעקב "מה שמך ויאמר יעקב". אבל כשנשאל שרו של עשו 'הגידה נא שמך' ויאמר "למה זה תשאל לשמי". מעשה אבות סימן לבנים, וכמעשה סמאל מעשה בני עשו. ("אזנים לתורה" וישלח) כך הוא עד ימינו אנו!

"כסלו תש"ך - נתעוררתי היום על דברי חז"ל במדרש פרשת השבוע וישלח: "מדוע שלח יעקב לעשו שלוחים, הרי הגזלן ישן?! אמר לו ה' לדרכו היה מהלך ואתה משלח ..." עד כמה צריך האדם לחיות ולעזוב הכל בדרכי שמים, אף שידוע ששנאתו של עשו הרשע היא נצח, ולא רצוי לסמוך על הנס... ועיין ידידי בפנים במדרש". ("אור יחזקאל" מכתבים שכ"ו)

רמב"ן: מעשה זה ירמוז כי אנו בעצמנו התחלנו נפילתנו ביד אדום. כי מלכי בית שני באו בברית עם הרומאים, וכן הליכת אגריפס בסוף ימי בית שני לרומי, והיא סיבת נפילתם בידם, וזה מוזכר בדברי רבותינו ומפורסם בספרים. (ל"ב ד' ויקרא כ"ו ט"ז יוסיפון חשמונאים)

מיצר היה על שהיה ירא מעשו, הלא הקב"ה הבטיחו. ("דעת זקנים")

"וירץ יעקב ... וישקהו ויבכו". (ל"ג ד') פירושים נאמרו על מה בכו. זה בכה על שיניו וזה בכה על צואריו, ואפילו נקודות יש כאן...

עוד יש לפרש: בידוע הוא שעשו שונא ליעקב, אלא נכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל ליבו. בחטא בעל פעור נאמר "והמה בוכים - נתעלמה ממשה הלכה ... געו כולם בבכיה". גם כאן עשו בכה על שנתעלמה ממנו הלכה, הלכה של "עשו שונא ליעקב"! (הרה"ח רבי יצחק שפייעצקי - "בארות יצחק" יש"כ לידידי הג"ר י"מ)

עד כמה תקוה יש לאדם לחזור בתשובה

יעקב נענש על שמנע מעשו להנשא לדינה. אמר הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין, מכאן ניתן ללמוד כמה יש תקוה לאדם לחזור בתשובה, אפילו זה יומו האחרון. הרי באותו זמן עשו היה בן תשעים ושמונה שנים, כל שנותיו היה שקוע ברשעו, עובר על עבירות חמורות, ובכל זאת אומרים חז"ל שניתן היה להחזירו בתשובה אם היה נישא לצדקת דינה! ("שנות יהושע")

"לאה וילדיה" בגימטריא עולה "דינה החביאו" 101 כמובא במדרש שיעקב הסתיר את דינה בתיבה מפני עשו. (ר"א מגרמיזא)

דרשת הגאון רבי יוסף נחמיה קורניצר במוצאי שבת וישלח, שנת תרע"ד - לכבוד סיום מסכת ר"ה של חברת הלומדים מדי שבת

מתחילה עלה במחשבה לפני ה' כי יעקב ועשו יהיו שותפים. יעקב ישב באהלי תורה ועשו יעסוק במסחר ויחזיק את יעקב. כיון שעשו יצא לתרבות רעה, הוכרח יעקב לקבל את הברכות ולבקש בעצמו פרנסתו. זוהי כוונת "ויוותר יעקב לבדו"- בדד. נזדמן לו שרו של עשו להכשילו. כיון שישראל יצטרך להסתובב בשווקים לבקש מחייתו, בהכרח יתערב עם השונים לו, יתחבר עימהם ויעזוב את אמונתו, היינו "ויאבק איש עמו". אלא "וירא כי לא יכול לו". כאשר ראה כי גם בזה לא יצליח להעבירו מקדושתו, הכביד עליו עול הפרנסה, כאשר עינינו הרואות. כל זה מעשי שטן להוציא את ישראל מבית המדרש. באמת יעקב ידע מזה, חצה את העם לשתי מחנות. אם העם בשדות יהיו אנוסים, יוותר המחנה בבית המדרש לפליטה.
("דרשות רבי יוסף נחמיה" עמ' תל"ד)

המלחמה בין יעקב לעשו

ההכרה והאמונה בה' מקיפים את כל מהותו של יעקב, מעשיו מתוך הכרה זו הם נעשים וכולו משועבד לכח השכל, אין לכח הרע דריסת רגל בתחומו של יעקב - "ויבא יעקב שלם".

המלחמה בין יעקב לעשו היא: האם השכל ישלוט על המעשים והגוף יהיה משועבד לאמת, או שהרצון יגבור על השכל והידיעה. ("לקט רשימות")

"ויחן את פני העיר" - רב אמר מטבע תיקן להם, ושמואל אמר שווקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם. (שבת לג:)

דרש רבינו ה"נודע ביהודה":

"מטבע תיקן להם": בדרך מוסר יש לומר - הנה המטבעות כולן עגולים, דבר עגול הינו מתגלגל ואינו עומד במקום אחד - לרמז שלא יהיה עיקר בטחונו של אדם על עושרו. והעושה עושרו שלא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו. כאשר ראינו בעינינו כמה עשירים גדולים התרוששו ובניהם מחזרים על הפתחים, כי מתחילה קניינם היה שלא ביושר, ועשו תחבולות רשע להקל מעל עצמם את תשלומי המס ולהכביד על אחרים.

"שווקים תיקן להם": להמנע מקלקולי מידות ומשקלות, גניבה וגזילה הנעשים במשא ומתן בשווקים. לגנוב הן מיהודי והן מאינו יהודי הוא לאו מפורש בתורה. ובמידה שאדם מודד מודדין לו! לכן ראוי לתקן שיהיה לכל חנווני וסוחר מידות ומשקלות שלמים, וירא לנפשו כי לא יצליח בזה.

"מרחצאות תיקן להם": הנה במרחץ האדם ערום ולא ניכר מי עשיר ומי עני! שים לב - 'ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב', ללמדנו, שכל קניני העולם הזה אינם דבקים באדם, ואין דבר שילווהו לבית עולמו אלא צדקה וחסד וזכויות המצוות.
ועוד, את המרחצאות היו פעם מסיקים באש מלמטה, והיתה סכנה שמא הרצפה תפחת ויפלו לאש - הנה בכל רגע ורגע אדם עלול ליפול באש התאווה והחמדה שהם בוערים בלבו, והגיהנום פתוח מתחתיו. לכן ראוי שכל אדם ישים אל לבו שהוא עומד על אש בוערת, כך ישמור את עצמו מכל חטא!
("אהבת ציון" דרוש חמישי ועיי"ש)

"מטבע תיקן להם" – עין טובה - סיפר ד"ר עזריאל קרליבך: הייתי ליד הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק, כשבא עני לבקש נדבה. בכיסי הרב לא היתה פרוטה. פניתי אל הרבנית והיא הביאה לרב גרוש ושילינג שנמצאו בידה. הגרוש המנדטורי היה מטבע גדול והשילינג מטבע קטן. ראה הרב את שתי המטבעות ונתן את המטבע הגדולה לעני...
התמרמר העני: "הרי זה רק גרוש אחד?!" הצטדק הרב: "הרי נתתי לך את המטבע הגדולה..." (ליקוטי הראי"ה שיחת אבות ה' י"ט)

"שווקים תיקן להם" – הגאון ה"אבני נזר" בהיותו ילד עבר פעם בשוק וראה סוחר עומד עם שק פירות למוכרם. הפך לו את השק וברח... בא הסוחר בקובלנה אל אביו הרב שבנו הפסיד לו ממון. מיד שילם הרב את נזקו.
אחר כך שאל את בנו: "למה עשית כן להפסיד ממון ישראל?!" השיבו הילד: "ולמה הוא מפסיד ממון הקונים?!" והסביר שאותו מוכר הניח שורה של פירות יפים וטובים למעלה ומתחתיהם היו כל הפירות רקובים... ("אביר הרועים")

רבי חייא רבה ורבי שמעון בר רבי היו עושים מסחר בבדים יקרים. נכנסו לשוק בעיר צור ועשו עסקיהם. לאחר שיצאו מן השוק אמרו: 'נלך ונתפוס אומנות אבותינו, נחזור לשוק ונבדוק, אפשר שכחנו משהו'. חזרו ומצאו חבילת משי מסחורתם...
התפלאו היושבים בשוק ואמרו להם: 'מנין לכם דבר זה?' אמרו: "מיעקב סבא למדנו זאת, דכתיב "ויותר יעקב לבדו". (ב"ר ע"ז ב')

"מרחצאות תיקן להם": במושבות החדשות בארץ בתי המרחץ היו מקום מרכזי וחשוב, לצידם היה מקוה טהרה. בזכרון יעקב זה מקוה מיוחד במינו. מעל מעיין קטן, באר עתיקה בנו המתיישבים בית אבן קטן - "הבירכה". המקום שופץ ושוחזר ומשמש עד היום לטבילה בערב שבת. ביבנאל, בית המרחץ נבנה ברחוב הראשי, בנין מאבן בזלת. חדר אחד שימש למקוה ושלשה חדרים לרחצה, אמבטיות חמות פעלו רק בחורף, ולעיתים בערבי שבת וחגים. את העצים לחימום אסף הבלן דהאן לאורך השנה. הכניסה עלתה חצי גרוש...

כתב ה"נר": הו, החליפו לנו בפרשת השבוע שמות של שתי ערים... הראשונה: כי אין שם עשרה בטלנים... שלם=370 -10=שכם 360!

"ויבא יעקב שלם עיר שכם". (ל"ג י"ח) **"שלם שם העיר":** מזה המעשה נקראה העיר מכאן ואילך 'שכם' על שם שכם, שהיה נשיא העיר אדוני הארץ, ואין זו העיר 'שלם' של מלכי צדק, שהיא ירושלים. ("פענח רזא")

העיר השניה: "ויבא יעקב לוזה ... ויקרא למקום ..." (ל"ה)
כמה ערים יש בשם בית אל? כתב הגר"א שיעקב קרא לשלש מקומות בית אל!
הראשון, קרא בית אל, לעיר לוז. בפרשת ויצא (כ"ח י"ט) "ויקרא את שם המקום ההוא "בית אל".
למקום השני קרא "אל בית אל". בפרשת וישלח (ל"ה ז') נאמר "ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל".
ומקום שלישי קרא "אלוקים בית אל". בפרשת וישלח (ל"ה ט"ו) "ויקרא יעקב אלוקים בית אל" וכפי שנאמר "ויצא מבית אל לוזה". (יהושע ט"ז ב' עיי"ש ועיין שו"ת "יד אליעזר")
יש להעיר מתחילת שופטים "וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז, הוא שמה עד היום", רד"ק ודו"ק. חולין צא: ופסחים פח. סתירה, רמב"ן, רא"ם ומהרש"א.

"ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר לראשונה".
יעקב אבינו העמיד את המצבה במקום פנוי סמוך לעיר לוז וקרא למקום "בית אל". אחר כך התרחבה לוז עד לאותו המקום, ומאז קראו כולם בית אל גם ללוז. ("העמק דבר" כ"ח י"ט)

"וישלח יעקב ... אל עשו אחיו ארצה שעיר -- וישב עשו בהר שעיר".
ביתו של עשו היה בכנען. עשו ונשיו היו יושבים באהל יצחק. היתה לו אחוזה במישור ארץ שעיר. כאשר יעקב חזר מחרן, לקח עשו את כל נפשות ביתו, עזב את כנען ונלחם בבני החורי יושבי הר שעיר וישמידם ה' מפניו וישבו תחתם. (רמב"ן)
בתחילה דר כאן וכאן, הולך ובא לשעיר אצל נשיו, שהיה לבו נמשך אחריהן, מקומו נקרא על שמו 'שדה אדום'. (חזקוני)

לאחר מות אשתו יהודית החל עשו ללכת לארץ שעיר לצוד ציד. וישב שם ימים רבים, לקח את אהליבמה לאישה ויביאה לכנען. ותהי מלחמה בין רועי עשו לבין רועי הכנעני, כי היה מקנה עשו רב מאד ולא יכלה ארץ כנען לשאתו מפני קניניו.
ויהי כראות עשו כי גדלה מלחמתו עם הכנעני, ויקח את נשיו וילדיו ומקנהו וכל אשר לו וילך אל ארץ שעיר, אך מיום ליום ומחודש לחודש יבוא ארצה כנען לראות את אביו ואמו. (ס' הישר)
יצחק הניח רכושו לשני בניו. לאחר קבורתו באו לחלק את הנכסים ביניהם. התייעץ עשו עם גיסו נביות, מה כדאי לבחור. אמר לו: 'הכנעני יושב בארץ ויעקב בטוח לירש את הארץ, טול את הרכוש ואל תניח ליעקב מאומה'.
לקח עשו את כל רכוש אביו, פינה כליו, והותיר ליעקב את ארץ ישראל ואת מערת המכפלה, וכתבו שטר שלום ביניהם.
אמר יעקב לעשו, 'אם כך, לך לך מארץ אחוזתי, מארץ כנען'. לקח עשו את נשיו, בניו ורכושו והלך להר שעיר. בשכר שפינה כל כליו בשביל יעקב אחיו נתן לו הקב"ה מאה מדינות, משעיר עד מגדיאל. רמז יש במקרא על זה: מ"למשפחתם עד אלוף עירם" יש מאה אותיות. (פרד"א ל"ח, מאור האפלה, ספר הפרשיות ועוד)

מי כונה בפי כל אלוף מגדיאל?

שמואל זקיף מייסד וראש המועצה הראשון של המושבה מגדיאל. הוא היה סוחר עשיר מפולין. במשך שנים גר במגדיאל באוהל... בו גם קיבל אורחים חשובים, עד שאחד מאורחיו העיר: "אם ביתו של ראש הועד הוא אוהל, קשה למשוך את אנשי הגולה להשתקע ולהשקיע בארץ..." כשהחליטו בני מגדיאל לבנות בית כנסת התחייב שמואל זקיף למכור את ביתו בפולין ולתרום כסף מחציתו לבניית בית הכנסת - אכן אלוף...